

## SPIS TREŚCI

|                                                                                  |           |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Wykaz ważniejszych skrótów .....                                                 | 13        |
| Wprowadzenie.....                                                                | 15        |
| <b>Rozdział I</b>                                                                |           |
| <b>Ogólne wiadomości o prawie.....</b>                                           | <b>19</b> |
| 1.1. Pojęcie prawa i jego funkcje.....                                           | 19        |
| 1.2. Prawo a moralność.....                                                      | 23        |
| 1.3. Norma prawna a przepis prawny. Zdarzenie prawne, stosunek prawny....        | 25        |
| 1.4. System prawa.....                                                           | 28        |
| 1.5. Źródła prawa.....                                                           | 30        |
| 1.6. Zasady stosowania prawa.....                                                | 31        |
| 1.7. Wykładnia przepisów prawnych.....                                           | 35        |
| <b>Rozdział II</b>                                                               |           |
| <b>Elementy prawa Unii Europejskiej.....</b>                                     | <b>39</b> |
| 2.1. Zagadnienia ogólne.....                                                     | 39        |
| 2.1.1. Geneza Unii Europejskiej .....                                            | 39        |
| 2.1.2. Status Unii Europejskiej oraz jej wspólne wartości i cele .....           | 41        |
| 2.1.3. Podział kompetencji między Unię Europejską<br>a państwa członkowskie..... | 44        |
| 2.2. Instytucje Unii Europejskiej.....                                           | 46        |
| 2.2.1. Uwagi wprowadzające.....                                                  | 46        |
| 2.2.2. Parlament Europejski .....                                                | 46        |
| 2.2.3. Rada Europejska.....                                                      | 47        |
| 2.2.4. Rada .....                                                                | 48        |
| 2.2.5. Komisja Europejska .....                                                  | 49        |
| 2.2.6. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej .....                          | 50        |
| 2.2.7. Inne (ważniejsze) instytucje i organy UE.....                             | 51        |
| 2.3. Źródła prawa Unii Europejskiej.....                                         | 52        |
| 2.4. Obowiązki prawa UE w polskim systemie prawnym.....                          | 55        |

## Rozdział III

|                                                                    |           |
|--------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Elementy prawa konstytucyjnego.....</b>                         | <b>59</b> |
| 3.1. Pojęcie prawa konstytucyjnego i jego źródła .....             | 59        |
| 3.2. Zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.....                 | 60        |
| 3.3. Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela .....       | 62        |
| 3.4. Organy władzy .....                                           | 64        |
| 3.4.1. Uwagi wstępne.....                                          | 64        |
| 3.4.2. Organy władzy ustawodawczej .....                           | 64        |
| 3.4.3. Organy władzy wykonawczej .....                             | 67        |
| 3.4.4. Organy władzy sądowniczej (sądy i trybunały).....           | 71        |
| 3.4.4.1. Trybunał Konstytucyjny.....                               | 71        |
| 3.4.4.2. Trybunał Stanu.....                                       | 72        |
| 3.4.4.3. Sąd Najwyższy .....                                       | 73        |
| 3.4.4.4. Sądy powszechne .....                                     | 74        |
| 3.4.4.5. Sądy szczególne .....                                     | 75        |
| 3.5. Konstytucyjne organy kontroli państwowej i ochrony prawa..... | 76        |
| 3.5.1. Najwyższa Izba Kontroli .....                               | 76        |
| 3.5.2. Rzecznik Praw Obywatelskich .....                           | 77        |
| 3.5.3. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji .....                   | 77        |

## Rozdział IV

|                                                    |           |
|----------------------------------------------------|-----------|
| <b>Elementy prawa administracyjnego .....</b>      | <b>79</b> |
| 4.1. Zagadnienia ogólne.....                       | 79        |
| 4.1.1. Pojęcie administracji publicznej .....      | 79        |
| 4.1.2. Stosunek administracyjnoprawny.....         | 80        |
| 4.1.3. Źródła prawa administracyjnego .....        | 81        |
| 4.2. Formy działania administracji publicznej..... | 81        |
| 4.2.1. Czynności administracyjne.....              | 81        |
| 4.2.2. Akt administracyjny.....                    | 82        |
| 4.2.3. Pozostałe czynności administracyjne .....   | 84        |
| 4.3. Podmioty administracji .....                  | 85        |
| 4.3.1. Podmioty administracji rządowej .....       | 85        |
| 4.3.2. Podmioty administracji samorządowej.....    | 86        |
| 4.4. Kontrola administracji publicznej .....       | 92        |
| 4.4.1. Pojęcie kontroli.....                       | 92        |
| 4.4.2. Kontrola wewnętrzna .....                   | 93        |
| 4.4.3. Kontrola instytucjonalna.....               | 93        |

## Rozdział V

|                                                                                 |           |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Elementy postępowania administracyjnego i sądownoadministracyjnego .....</b> | <b>95</b> |
| 5.1. Postępowanie administracyjne ogólne .....                                  | 95        |
| 5.1.1. Uwagi wstępne.....                                                       | 95        |

|           |                                                                      |     |
|-----------|----------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.1.2.    | Organ prowadzący postępowanie administracyjne .....                  | 96  |
| 5.1.3.    | Strona i inne podmioty na prawach strony .....                       | 98  |
| 5.1.3.1.  | Strona w postępowaniu administracyjnym .....                         | 98  |
| 5.1.3.2.  | Podmioty na prawach strony .....                                     | 99  |
| 5.1.4.    | Czynności techniczno-procesowe postępowania administracyjnego .....  | 101 |
| 5.1.4.1.  | Wezwania .....                                                       | 101 |
| 5.1.4.2.  | Doręczenia .....                                                     | 101 |
| 5.1.4.3.  | Metryki, protokoły i adnotacje .....                                 | 102 |
| 5.1.5.    | Zasady postępowania administracyjnego .....                          | 103 |
| 5.1.5.1.  | Naczelne zasady postępowania administracyjnego .....                 | 103 |
| 5.1.5.2.  | Zasady ogólne postępowania administracyjnego .....                   | 103 |
| 5.1.6.    | Wszczęcie postępowania i terminy załatwiania spraw .....             | 106 |
| 5.1.6.1.  | Wszczęcie postępowania .....                                         | 106 |
| 5.1.6.2.  | Terminy załatwiania spraw .....                                      | 107 |
| 5.1.7.    | Postępowanie wyjaśniające .....                                      | 107 |
| 5.1.8.    | Decyzja i inne rozstrzygnięcia w postępowaniu administracyjnym ..... | 108 |
| 5.1.8.1.  | Decyzja .....                                                        | 108 |
| 5.1.8.2.  | Uгода .....                                                          | 109 |
| 5.1.8.3.  | Postanowienie .....                                                  | 109 |
| 5.1.9.    | Postępowanie odwoławcze .....                                        | 109 |
| 5.1.9.1.  | Środki odwoławcze .....                                              | 109 |
| 5.1.9.2.  | Postępowanie przed organem odwoławczym .....                         | 110 |
| 5.1.10.   | Postępowania szczególne .....                                        | 111 |
| 5.1.10.1. | Mediacja .....                                                       | 111 |
| 5.1.10.2. | Milczące załatwienie sprawy .....                                    | 111 |
| 5.1.11.   | Weryfikacja decyzji ostatecznych .....                               | 112 |
| 5.1.11.1. | Uwagi wstępne .....                                                  | 112 |
| 5.1.11.2. | Wznowienie postępowania .....                                        | 112 |
| 5.1.11.3. | Stwierdzenie nieważności decyzji .....                               | 112 |
| 5.1.11.4. | Uchylenie lub zmiana decyzji niewadliwych .....                      | 113 |
| 5.2.      | Postępowanie przed sądem administracyjnym .....                      | 113 |
| 5.2.1.    | Uwagi wstępne .....                                                  | 113 |
| 5.2.2.    | Podmioty postępowania sądowoadministracyjnego .....                  | 115 |
| 5.2.2.1.  | Sąd administracyjny .....                                            | 115 |
| 5.2.2.2.  | Strony oraz inne podmioty postępowania sądowoadministracyjnego ..... | 116 |
| 5.2.3.    | Postępowanie przed wojewódzkim sądem administracyjnym ....           | 116 |
| 5.2.4.    | Postępowanie przed Naczelnym Sądem Administracyjnym .....            | 118 |
| 5.2.5.    | Wzruszenie prawomocnych orzeczeń sądów administracyjnych ....        | 120 |
| 5.3.      | Postępowanie egzekucyjne w administracji .....                       | 121 |



|                                                                      |            |
|----------------------------------------------------------------------|------------|
| 5.3.1. Uwagi wstępne.....                                            | 121        |
| 5.3.2. Podmioty i uczestnicy postępowania egzekucyjnego.....         | 121        |
| 5.3.3. Wszczęcie egzekucji.....                                      | 122        |
| 5.3.4. Zasady postępowania egzekucyjnego .....                       | 122        |
| 5.3.5. Środki egzekucyjne.....                                       | 123        |
| <b>Rozdział VI</b>                                                   |            |
| <b>Elementy prawa finansowego .....</b>                              | <b>125</b> |
| 6.1. Finanse publiczne i prawo finansowe.....                        | 125        |
| 6.2. Budżet państwa a budżet jednostki samorządu terytorialnego..... | 126        |
| 6.3. Zarys prawa podatkowego i celnego .....                         | 128        |
| 6.4. Podstawy ustroju pieniężnego.....                               | 131        |
| 6.5. Nadzór nad rynkiem finansowym .....                             | 133        |
| <b>Rozdział VII</b>                                                  |            |
| <b>Elementy prawa karnego .....</b>                                  | <b>135</b> |
| 7.1. Uwagi wstępne.....                                              | 135        |
| 7.2. Pojęcie przestępstwa .....                                      | 135        |
| 7.3. Wyłączenie odpowiedzialności karnej.....                        | 140        |
| 7.4. Kary i środki karne .....                                       | 144        |
| 7.5. Wymiar kary.....                                                | 145        |
| 7.6. Niektóre rodzaje przestępstw .....                              | 146        |
| <b>Rozdział VIII</b>                                                 |            |
| <b>Elementy postępowania karnego.....</b>                            | <b>149</b> |
| 8.1. Zasady postępowania karnego .....                               | 149        |
| 8.2. Europeizacja prawa karnego procesowego.....                     | 152        |
| 8.3. Postępowanie karne skarbowe .....                               | 152        |
| <b>Rozdział IX</b>                                                   |            |
| <b>Elementy prawa cywilnego .....</b>                                | <b>155</b> |
| 9.1. Uwagi wstępne.....                                              | 155        |
| 9.2. Część ogólna prawa cywilnego .....                              | 155        |
| 9.2.1. Pojęcie stosunku cywilnoprawnego .....                        | 155        |
| 9.2.2. Podmioty stosunków cywilnoprawnych i ich reprezentacja.....   | 157        |
| 9.2.2.1. Osoby fizyczne.....                                         | 157        |
| 9.2.2.2. Osoby prawne.....                                           | 160        |
| 9.2.2.3. Reprezentacja podmiotów prawa cywilnego .....               | 164        |
| 9.2.3. Przedmioty stosunków cywilnoprawnych.....                     | 166        |
| 9.2.4. Czynności prawne.....                                         | 167        |
| 9.2.4.1. Uwaga wstępna.....                                          | 167        |
| 9.2.4.2. Pojęcie i rodzaje czynności prawnych .....                  | 167        |

|                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 9.2.4.3. Treść czynności prawnej.....                                         | 168 |
| 9.2.4.4. Forma czynności prawnej.....                                         | 169 |
| 9.2.4.5. Wykładnia i wady oświadczeń woli .....                               | 170 |
| 9.2.4.6. Zawarcie umowy.....                                                  | 171 |
| 9.2.5. Przedawnienie roszczeń i terminy zawite .....                          | 173 |
| 9.3. Prawo rzeczowe .....                                                     | 174 |
| 9.3.1. Ogólne wiadomości o prawie rzeczowym.....                              | 174 |
| 9.3.1.1. Pojęcie prawa rzeczowego i praw rzeczowych.....                      | 174 |
| 9.3.1.2. Przedmioty praw rzeczowych.....                                      | 174 |
| 9.3.2. Prawo własności .....                                                  | 176 |
| 9.3.2.1. Pojęcie i treść prawa własności .....                                | 176 |
| 9.3.2.2. Nabycie i utrata prawa własności .....                               | 177 |
| 9.3.2.3. Ochrona własności .....                                              | 178 |
| 9.3.2.4. Współwłasność i jej rodzaje .....                                    | 178 |
| 9.3.3. Użytkowanie wieczyste.....                                             | 179 |
| 9.3.4. Ograniczone prawa rzeczowe.....                                        | 180 |
| 9.3.4.1. Użytkowanie.....                                                     | 180 |
| 9.3.4.2. Służebności .....                                                    | 181 |
| 9.3.4.3. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu.....                       | 182 |
| 9.3.4.4. Zastaw.....                                                          | 183 |
| 9.3.4.5. Hipoteka.....                                                        | 185 |
| 9.3.5. Posiadanie .....                                                       | 186 |
| 9.3.6. Księgi wieczyste.....                                                  | 187 |
| 9.4. Zobowiązania .....                                                       | 188 |
| 9.4.1. Pojęcie zobowiązania i jego elementy .....                             | 188 |
| 9.4.1.1. Pojęcie zobowiązania cywilnoprawnego i jego strony....               | 188 |
| 9.4.1.2. Wierzytelność, dług i odpowiedzialność .....                         | 190 |
| 9.4.1.3. Treść i rodzaje świadczenia .....                                    | 192 |
| 9.4.2. Przyczyny powstania zobowiązań.....                                    | 199 |
| 9.4.2.1. Umowy zobowiązaniowe.....                                            | 199 |
| 9.4.2.2. Czyny niedozwolone .....                                             | 202 |
| 9.4.2.3. Bezpodstawne wzbogacenie .....                                       | 206 |
| 9.4.2.4. Inne zdarzenia.....                                                  | 207 |
| 9.4.3. Wykonanie zobowiązań.....                                              | 208 |
| 9.4.4. Skutki niewykonania zobowiązań.....                                    | 210 |
| 9.4.4.1. Uwagi wstępne .....                                                  | 210 |
| 9.4.4.2. Skutki niewykonania zobowiązań w postaci<br>wyrządzenia szkody ..... | 210 |
| 9.4.4.3. Skutki niemożliwości następcej świadczenia .....                     | 213 |
| 9.4.4.4. Skutki opóźnienia lub zwłoki.....                                    | 213 |
| 9.4.4.5. Inne skutki niewykonania zobowiązań – wzmianka.....                  | 215 |

|                                                                          |            |
|--------------------------------------------------------------------------|------------|
| 9.4.4.6. Zbieg odpowiedzialności a skutki niewykonania zobowiązań .....  | 215        |
| 9.4.5. Wygaśnięcie zobowiązań .....                                      | 215        |
| 9.4.6. Zmiana wierzyciela lub dłużnika .....                             | 216        |
| 9.4.7. Najważniejsze umowy zobowiązaniowe .....                          | 217        |
| 9.4.7.1. Umowy o przeniesienie praw .....                                | 217        |
| 9.4.7.2. Umowy o korzystanie z cudzych rzeczy lub praw .....             | 224        |
| 9.4.7.3. Umowy o świadczenie usług .....                                 | 227        |
| 9.4.7.4. Umowy regulujące stosunki kredytowe .....                       | 231        |
| 9.4.7.5. Umowy o zabezpieczenie wierzytelności .....                     | 235        |
| 9.4.7.6. Umowy o funkcji alimentacyjnej .....                            | 236        |
| 9.4.7.7. Umowy ubezpieczenia gospodarczego .....                         | 237        |
| 9.4.7.8. Umowa spółki cywilnej .....                                     | 238        |
| 9.4.8. Przekaz i papiery wartościowe .....                               | 238        |
| 9.5. Ogólna charakterystyka prawa spadkowego oraz prawa rodzinnego ..... | 240        |
| 9.5.1. Ogólna charakterystyka prawa spadkowego .....                     | 240        |
| 9.5.2. Ogólna charakterystyka prawa rodzinnego .....                     | 241        |
| <b>Rozdział X</b>                                                        |            |
| <b>Elementy prawa pracy .....</b>                                        | <b>245</b> |
| 10.1. Uwagi wstępne .....                                                | 245        |
| 10.2. Pojęcie i rodzaje stosunków pracy .....                            | 246        |
| 10.3. Strony stosunku pracy .....                                        | 246        |
| 10.4. Powstanie, zmiana i ustanie stosunku pracy .....                   | 247        |
| 10.5. Treść stosunku pracy .....                                         | 252        |
| 10.6. Czas pracy i urlopy .....                                          | 254        |
| 10.7. Wynagrodzenie za pracę i jego ochrona .....                        | 256        |
| 10.8. Odpowiedzialność w stosunkach pracy .....                          | 257        |
| 10.9. Ochrona pracy .....                                                | 258        |
| <b>Rozdział XI</b>                                                       |            |
| <b>Elementy prawa ubezpieczeń społecznych .....</b>                      | <b>261</b> |
| 11.1. Uwagi wstępne .....                                                | 261        |
| 11.2. Zasady ubezpieczeń społecznych .....                               | 262        |
| 11.3. Stosunek prawny ubezpieczenia społecznego .....                    | 263        |
| 11.4. Zasiłki .....                                                      | 264        |
| 11.5. Emerytury i renty .....                                            | 267        |
| <b>Rozdział XII</b>                                                      |            |
| <b>Elementy postępowania cywilnego .....</b>                             | <b>269</b> |
| 12.1. Uwagi wstępne .....                                                | 269        |
| 12.2. Proces cywilny .....                                               | 270        |



|                                                                                                                         |            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 12.2.1. Funkcja postępowania cywilnego i jego rodzaje .....                                                             | 270        |
| 12.2.2. Tryby postępowania rozpoznawczego .....                                                                         | 271        |
| 12.2.3. Postępowanie zwykłe a postępowanie odrębne .....                                                                | 271        |
| 12.2.4. Przesłanki i podmioty procesu cywilnego .....                                                                   | 271        |
| 12.2.5. Powództwo i inne czynności procesowe .....                                                                      | 274        |
| 12.2.6. Koszty postępowania.....                                                                                        | 274        |
| 12.2.7. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji.....                                                               | 275        |
| 12.2.8. Zaskarżanie orzeczeń sądowych.....                                                                              | 279        |
| 12.2.8.1. Pojęcie i rodzaje środków zaskarżenia .....                                                                   | 279        |
| 12.2.8.2. Apelacja.....                                                                                                 | 279        |
| 12.2.8.3. Zażalenie.....                                                                                                | 280        |
| 12.2.9. Obalenie prawomocnych orzeczeń.....                                                                             | 281        |
| 12.2.9.1. Skarga kasacyjna.....                                                                                         | 281        |
| 12.2.9.2. Wznowienie postępowania .....                                                                                 | 282        |
| 12.2.9.3. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem<br>prawomocnego orzeczenia.....                                   | 283        |
| 12.2.9.4. Skarga nadzwyczajna .....                                                                                     | 284        |
| 12.3. Postępowanie nakazowe, upominawcze, uproszczone oraz europejskie<br>postępowanie w sprawach transgranicznych..... | 285        |
| 12.3.1. Uwagi wstępne.....                                                                                              | 285        |
| 12.3.2. Postępowanie nakazowe .....                                                                                     | 285        |
| 12.3.3. Postępowanie upominawcze .....                                                                                  | 286        |
| 12.3.4. Postępowanie uproszczone.....                                                                                   | 286        |
| 12.3.5. Europejskie postępowanie nakazowe .....                                                                         | 287        |
| 12.3.6. Europejskie postępowanie w sprawach drobnych roszczeń .....                                                     | 287        |
| 12.4. Sądowe postępowanie egzekucyjne .....                                                                             | 288        |
| 12.4.1. Przesłanki egzekucji.....                                                                                       | 288        |
| 12.4.2. Rodzaje egzekucji.....                                                                                          | 288        |
| 12.4.3. Sposoby i ograniczenia egzekucji.....                                                                           | 289        |
| 12.4.4. Obrona dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym .....                                                               | 289        |
| 12.5. Postępowanie przed sądem polubownym – wzmianka .....                                                              | 290        |
| <b>Rozdział XIII</b>                                                                                                    |            |
| <b>Elementy prawa prywatnego międzynarodowego .....</b>                                                                 | <b>291</b> |
| 13.1. Pojęcie i źródła prawa prywatnego międzynarodowego.....                                                           | 291        |
| 13.2. Prawo właściwe dla sytuacji „z elementem obcym” .....                                                             | 293        |
| <b>Wykaz aktów normatywnych .....</b>                                                                                   | <b>301</b> |